

*Erkki Merimaa*

---

## **SUOMENKIELISET KOULUT ULKOMAILLA**

Kansainvälisen kehityksen myötä on ulkomailla asuvien suomalaisten määrä jatkuvasti kasvanut. Perinteisesti suuren osan tilapäisesti ulkomailla olevista perheistä ovat muodostaneet diplomaattien ja lähetystyötä tekevien perheet. Uuden, verrattain ison ryhmän muodostavat kehitys yhteistyön ja projektiviennin palveluksessa olevien perheet. Oma suuri joukkonsa ovat pääasiallisesti Ruotsissa asuvat siirtolaisperheet. Tässä kirjoituksessa tarkastelen suomenkielisen kouluopetuksen järjestämistä ulkomailla asuville suomalaisperheiden oppivelvollisuusikäisille lapsille. Ulkomailla toimivista kouluista käytetään lainsäädännössä nimitystä ulkomaankoulu; tätä nimitystä käytetään myös seuraavassa esityksessä.

### ***Ulkomaankoulujen lainsäädännöllinen tausta***

Kansakoulutoimesta on säädetty kansakoululaissa vuonna 1957 sekä laissa koulujärjestelmän perusteista vuonna 1968. Lain mukaan ovat, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta, kaikki 7–16 vuoden ikäiset Suomen kansalaiset olleet oppivelvollisia. Oppivelvollisuuden suorittaminen on edellyttänyt sen tieto- ja taitomäärän saavuttamista, joka peruskoulussa annetaan. Kansakoululain mukaan kunta on ollut velvollinen huolehtimaan kouluopetuksen järjestämisestä. Kunnalla ei ole kuitenkaan ollut velvollisuutta huolehtia maan rajojen ulkopuolella asuvien Suomen kansalaisten peruskouluopetuksesta. Oppivelvollisuuden täyttämistä on säädetty, että lapsen on käytävä peruskoulua taikka saatava vastaavaa opetusta muussa oppilaitoksessa tai kotona. Suomen lainsäädännön mukaan ei ole ollut mahdollista perustaa viralliseksi katsottavia kouluja ennen vuotta 1981, jolloin astui voimaan laki ulkomailla toimivasta peruskoulu

vastaavasta yksityiskoulusta. Ulkосуomalaisten koulunkäyntiä on opetusministeriö tukenut jo vuodesta 1974, jolloin tulo- ja menoarviossa on ollut ulkосуomalaisten sivistyksellisen yhteyden säilyttämiseksi kotimaahan varatun määrärahan puitteissa mahdollisuus myöntää harkinnanvaraista tukea suomalaisten lasten koulunkäynnin avustamiseksi. Tämän avustuksen turvin ovat vanhemmat tai heidän taustayhteisönsä voineet palkata yhden tai useampia opettajia opettamaan lapsia. Edellytyksenä on ollut, että paikkakunnilla on ollut riittävästi kouluikäisiä oppilaita. Näin muodostuneita opetusryhmiä on usein epävirallisesti nimitetty kouluiksi, vaikka ne eivät ole täyttäneet lainsäädännön kouluille asettamia vaatimuksia. Näitä epävirallisia kouluja on pidettävä lähinnä lainsäädännössä tarkoitettuna kotiopetuksena, joka ei ole ollut viranomaisten valvomaan.

Opetusministeriön määrärahasta on näiden epävirallisten koulujen taustayhteisöille myönnetty valtionapua aluksi opettajien palkkoihin ja oppimateriaaleihin, myöhemmin myös oppilaskohtaisiin menoihin. Lukuvuonna 1974–75 valtionapua myönnettiin kahdelle koululle jonkin verran alle 9 000 markkaa. Viisi vuotta myöhemmin, lukuvuonna 1979–80, avustusta myönnettiin jo 15 koululle yhteensä noin 550 000 markkaa. Huolimatta siitä, että valtio taloudellisesti tuki opetusta ulkomailla, jäivät vanhempien kannettavaksi vielä kohtuuttoman suuret kustannukset, kuten lain perusteluissa todettiin. Näin siitäkin huolimatta, että koulujen taustayhteisöt, kuten lähetykseurat tai yritykset ja teollisuuslaitokset olivat osallistuneet opetuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin.

## ***Uusi laki vuonna 1981***

Opetusministeriö asetti 24. päivänä huhtikuuta 1980 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella esitys laiksi ulkomailla toimivista suomalaisista kouluista. Työryhmä jätti mietintönsä opetusministeriölle 1. päivänä syyskuuta 1980. Mietintö sisälsi ehdotuksen hallituksen esitykseksi laiksi ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta sekä siihen liittyvän asetusluonnoksen.

Lain valmisteluvaiheessa siitä antoivat lausuntonsa ulkoasiainministeriö, puolustusministeriö, valtiovarainministeriö, siirtolaisasiain neuvottelukunta, Opettajien Ammattijärjestö, Suomen lähetysneuvosto, Suomen ulkomaankauppaliitto, Suomi-Seura, Suomen rakennusteollisuusliitto sekä Suomen rakennusurakoitsijaliitto.

Laki ulkomailla toimivista peruskoulua vastaavista yksityiskouluista sekä siihen liittyvä asetus astuivat voimaan 1.8.1981. Lain mukaan valtioneuvosto voi asetuksessa mainituin ehdoin antaa rekisteröidylle suomalaiselle yhteisölle, säätiölle tai uskonnolliselle yhdyskunnalle luvan perustaa tilapäisesti ulkomailla asuvia oppivelvollisia Suomen kansalaisia varten peruskoulua vastaavan yksityiskoulun, jonka tehtävänä on huolehtia oppilaittensa peruskoulutuksesta asianomaisessa maassa. Koulun tulee olla yksityinen, koska valtio ei voi yksin vastata koulun kustannuksista. Perustamisluvan saaneet ulkomaankoulut voivat saada hakemuksesta enintään 85 % opettajien palkkauskustannuksista sekä sosiaaliturvamaksuista. Loppuosan kustannuksista on koulun ylläpitäjän lukukausimaksuin tai muulla tavoin peitettävä.

Ulkomaankoulun perustamisluvan myöntää valtioneuvosto, ja luvan myöntämisen ehtona on, että koulussa on vähintään kymmenen oppilasta, ellei valtioneuvosto myönnä tästä poikkeusta, ja että koulun ylläpitämiseen on riittävät edellytykset. Ulkomaankoulujen yleinen johto ja valvonta on määrätty kouluhallitukselle.

## ***Suomalaiset oppivelvollisuutta suorittamassa ulkomailla***

Seuraaville kouluille on (anottu ja) myönnetty toimilupia vuodesta 1981 lähtien:

Bai Bangin suomalainen koulu, Bai Bang, Pohjois-Vietnam,  
Jaakko Pöyry Engineering Oy (1981–83)

Bagdadin suomalainen koulu, Bagdad, Irak,  
Bagdadin Suomalainen Koulu Oy (1981–)

Beni Walidin koulu, Beni Walid, Libya,  
Makrotalo Oy (1982–)

Etiopian suomalainen koulu, Hossana, Etiopia,  
Suomen Lähetysseura ry (1982 kevätlukukauden alusta)

Japanin suomalainen koulu, Otsu, Japani,  
Suomen Vapaa Ulkolähetys ry (1981–)

Kenian suomalainen koulu, Nakuru, Kenia,  
Suomen Vapaa Ulkolähetys ry (1981–)

Matongon suomalainen koulu, Matongo, Kenia,  
Suomen luterilainen Evankeliumiyhdistys ry (1981–)

Moskovan suomalainen peruskoulu, Moskova, Neuvostoliitto,  
Suomalainen koulutusyhdistys ry (1981–)

Norilskin suomalainen koulu, Norilsk, Neuvostoliitto,  
Outokumpu Oy (1981–82)

OMP-koulu, Jubailin kaupunki, Saudi-Arabia,  
Oulun maarakennuspojat Oy (1981–)

Salvadorin suomalainen koulu, Salvador, Brasilia,  
Outokumpu Oy (1982–83)

Srednogorien suomalainen koulu, Srednogorie, Bulgaria,  
AOR-Industries Oy (1984–)

Pha Rungin ulkosuomalainen koulu, Pha Rung, Pohjois-Vietnam,  
Pha Rungin ulkosuomalaisen koulun kannatusyhdistys ry (1981–)

(Tansanian Mufindin koulu, Tansania,  
Jaakko Pöyry Oy; ei myönnetty toimilupaa liian pienen oppilas-  
määrän takia.)

Tansanian suomalainen koulu, Mwanzan kaupunki, Tansania,  
Suomen Vapaa Ulkolähetys ry (1984–)

(Thaimaan suomalainen koulu, Phitsanulok, Thaimaa,  
Suomen Vapaa Ulkolähetys ry; ei saanut toimilupaa liian pienen  
oppilasmäärän takia.)

Tiberiaksen suomalainen koulu, Tiberias, Israel,  
Tiberiaksen suomalaisen koulun kannatusyhdistys ry (1984—)

Tallinnan suomalainen koulu, Tallinna, Neuvostoliitto,  
Tallinnan suomalainen koulu Oy (1984—)

(Voloksen suomalainen koulu, Kreikka,  
Outokumpu Oy; ei saanut toimilupaa liian pienen oppilasmäärän  
takia.)

Ulko-suomalaisia kouluja on siis ollut neljässä maanosassa: Euroopassa (4), Aasiassa (6), Etelä-Amerikassa (1) ja Afrikassa (5). Kahdeksassa tapauksessa taustayhteisönä on ollut ulkomailla työskentelevä yritys tai useamman yrityksen yhdessä muodostama kannatusyhdistys, joka joskus on ollut myös osakeyhtiömuotoinen. Seitsemän koulun taustayhteisön on muodostanut uskonnollinen järjestö. Moskovan suomalaisen peruskoulun taustayhteisön muodostavat pääasiassa sekä Moskovan Suomen Suurlähetystön henkilökunnan että Moskovassa eri yritysten palveluksessa työskentelevien perheet.

Ulko-suomalaisten koulujen lisäksi suomalaisilla oppilailta on ollut mahdollisuus suorittaa oppivelvollisuus suomen kielellä Ruotsin koululaitoksen ylläpitämissä kouluissa, Pestalozzi-kylän koulussa Sveitsissä sekä saada täydentävää suomen kielen opetusta ns. »Suomikouluna» koulun ulkopuolella mm. Englannissa, Ranskassa ja Saksan liittotasavallassa, joissa opetusta ovat antaneet suomalaiset usein opettajakoulutuksen saaneet henkilöt kaksi tuntia viikossa. Suomen valtio on osittain osallistunut opetuksen kustannuksiin. Myös Kansanvalistusseuran kirjeopiston kautta on ollut mahdollista saada opetusaineistoa sekä suorittaa kokeita, mutta varsinaisesti oppivelvollisuutta näin ei ole voinut suorittaa.

Ulkomaankouluista suurin on ollut Bagdadin suomalainen koulu, jossa suurimmillaan on ollut lähes sata oppilasta, joista osa yläasteen oppilaita. Oppilasmäärät ovat vaihdelleet mm. projektien valmistumisen, sotatilojen, henkilökuntaongelmien jne. takia. Esimerkiksi lukuvuonna 1983–84 toimi ulkomaankouluja kaikkiaan viidessä maassa; näissä kouluissa oli oppilaita yhteensä 145, joista ala-asteella 114 ja yläasteella 31 oppilasta. Päätoimisia opettajia oli samana lukuvuonna kaikkiaan 20 ja sivutoimisia tuntiopettajia 8.

Ulkomaankoulut ovat noudattaneet soveltuvin osin Suomen koulujen lukukausia, työpäivien määrää ja opetussuunnitelmaa. Oppilaalle ensimmäisenä vieraana kielenä on opiskeltu sekä englantia että ruotsia, toisena vieraana kielenä on opiskeltu vastaavasti joko ruotsia tai englantia. Moskovan suomalaisessa peruskoulussa on opiskeltu toisena vieraana kielenä venäjää.

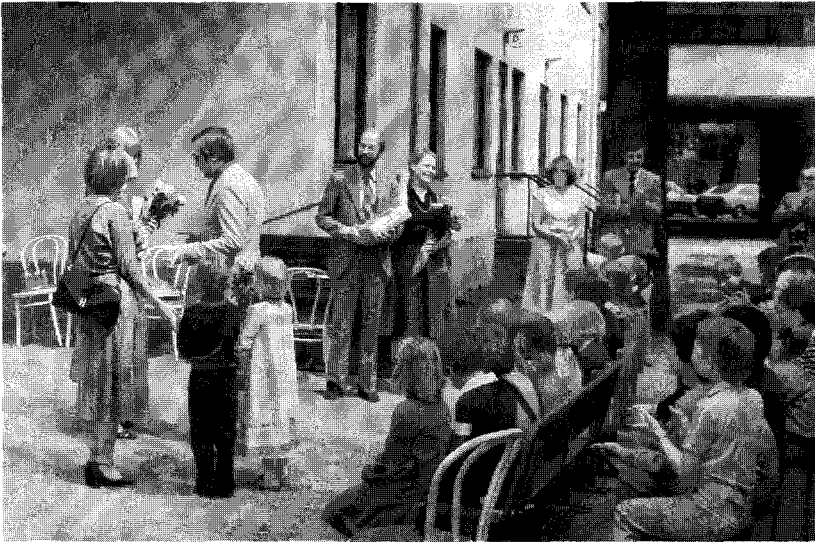
Ulkomaan kouluilla on ollut kouluhallituksen vahvistama ohjesääntö. Ulkomailla toimivan koulun kouluhallituksen laatimassa malliohjesäännössä on maininnat yleisen osan lisäksi koulun johdosta, opettajista ja muusta henkilökunnasta, oppilaiden terveydenhoidosta, oppilaista ja lopuksi muutamista säännöksistä.

Koska suomalaisten lasten mahdollisuudet saada opetusta suomen kielellä ja suorittaa oppivelvollisuus ovat erilaiset riippuen asemamaasta ja taustayhteisöstä, otan muutamia esimerkkejä erityyppisistä kouluista.

## ***Moskovan suomalainen peruskoulu***

Moskovan suomalaisen peruskoulun voi katsoa alkaneen tavallaan jo 1971, sillä sen vuoden keväällä alivaltiosihteeri Klaus Törnudd etsi Moskovan Suomen suurlähetystön henkilökunnan lapsille opettajaa ja kääntyi asiassa kouluhallituksen puoleen. Kouluhallituksen ylitarkastaja Sven Gladhin avulla löytyi Moskovaan opettaja, ylitarkastaja Gladhin poika, kansakoulunopettaja Erik Gladh, josta tavallaan tuli Moskovan suomalaisen peruskoulun perustaja. Toiminta oli epävirallista aina vuoteen 1974 saakka, jolloin opetusministeriö alkoi maksaa valtionapua opettajan palkkaukseen ja oppimateriaaleihin. Vaikka koulun toiminta oli vieläkin epävirallista, oli ensimmäinen askel virallistamisen suuntaan tapahtunut.

Lukuvuonna 1974–75 koulussa toimi kaksi opettajaa ja oppilaita oli 16, seuraavana vuonna koulussa oli yksi opettaja ja 14 oppilasta. Vielä seuraavanakin vuonna koulussa oli vain yksi opettaja, joka



**Moskovan suomalaisen peruskoulun kevätjuhlat Suomen suurlähetystön pihalla keväällä 1980.**

opetti oppilaita vuosiluokilta 1–6. Lukuvuodesta 1978–79 lähtien koulussa on ollut jatkuvasti kaksi opettajaa.

Koulurakennus oli aluksi vain huone Moskovan Suomen Suurlähetystön tiloissa, mutta 1975 lähetystön saneerauksen yhteydessä koululle varattiin käyttöön kaksi huonetta käsittävä huoneisto lähetystön siipirakennuksesta. Täältä koulu siirtyi myöhemmin lähetystön pihalla sijaitsevaan talousparakkiiin. Lähetystön virkailijoiden lapset muodostivat oppilaiden enemmistön, mutta jatkuvasti lisääntyvä teknillistaloudellinen yhteistyö on tuonut lapsia kouluun myös lähetystön ulkopuolelta. Esimerkinomaisesti todettakoon lukuvuoden 1975–76 oppilaita:

- 1. luokalla 3 oppilasta, kaikki lähetystövirikailijoiden lapsia
- 3. luokalla 1 oppilas, lähetystövirikailijan lapsi
- 4. luokalla 7 oppilasta, joista viisi lähetystövirikailijoiden lapsia, kaksi suomalaisen yrityksen edustajien lapsia ja yksi suomalaisen Neuvostoliitossa pysyvästi asuvan toimittajan lapsi
- 6. luokalla 2 oppilasta, molemmat suomalaisen yrityksen edustajien lapsia.

Lisäksi osan vuotta kävi koulua Neuvostoliitossa opiskelevan erityismaailman edustajan kaksi lasta, toinen 2. luokalla ja toinen 3. luokalla. Yhteensä koulussa oli enimmillään 14 oppilasta viideltä eri vuosiluokalta. Koulussa noudatettiin mahdollisuuksien mukaan Helsingissä käytettävää opetussuunnitelmaa. Tavoitteena oli, että oppilaat voisivat jatkaa Suomessa opiskelua sillä luokalla, jolle he ikänsä puolesta kuuluisivat.

Oppilaat saivat koulusta lukukausitodistuksen, jossa oli arvioitu oppilaiden menestyminen samoissa aineissa kuin Suomessa. Vaikka koululla ei todistuksenanto-oikeutta ollutkaan, todistus kuitenkin annettiin, eikä tiedossa ole, että suomalaiset kouluviranomaiset eivät olisi sitä hyväksyneet silloin, kun oppilas on siirtynyt Moskovasta Suomessa toimivaan kouluun.

Vuonna 1981 ulkomaankouluja koskevan lain myötä koulu virallistui, jolloin se sai mm. todistuksenanto-oikeuden ja sitä kautta oppilaat viralliset todistukset.

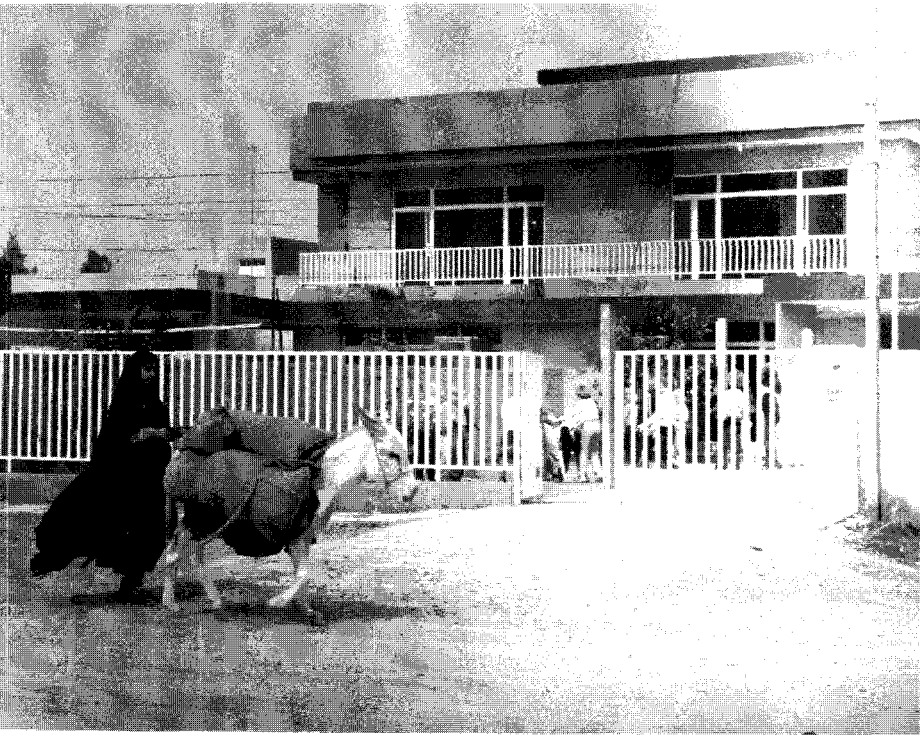
## ***Bagdadin suomalainen koulu***

Bagdadin suomalainen koulu on perustettu vuoden 1978 alussa. Koulu alkoi kahden opettajan voimin. Alussa oppilaita oli 11, mutta jo seuraavana lukuvuonna heitä oli 50 ja opettajia kolme. Lukuvuonna 1979–80 perustettiin yläaste. Vuonna 1980 koulunpidon keskeytti joksikin aikaa Irakin ja Iranin välinen sota.

Bagdadin koulun oppilaskunnan pääosan on muodostanut koko sen olemassaoloajan suomalaisen projektiviennin piirissä työskentelevien perheiden lapset. Koulu on toiminut irakilaisessa paritalossa, jossa on pari luokkahuonetta. Koulu ei paljoakaan poikennut tavalisesta suomalaisesta peruskoulusta, ja opetus tapahtui suomalaisen opetussuunnitelman mukaan.

Koska koululla ei ollut todistuksenanto-oikeutta, päädyttiin ratkaisuun, jossa Tuusulan kunnan koululautakunta myönsi keväällä 1979 Tuusulan kunnan Hyökkälän peruskoulun ala-asteelle oikeu-





**Bagdadin suomalaisen koulun ensimmäinen oma koulurakennus. Talon toisessa päässä toimivat ala-asteen ja toisessa yläasteen luokat.**

den ottaa vastaan suomalaisten lasten suoritukset ja antaa oppilaille yksityisoppilaan todistus.

Opetusministeri Pär Stenbäck vieraili Bagdadin suomalaisessa koulussa syyskuussa 1980 neuvottelemassa koulun toiminnasta.

Syyskuun 23. päivänä 1980 alkoi Iranin ja Irakin välinen sota. Sinä aamuna oppilaat eivät menneet kouluun eikä sitten koko syksynä saatu koulutyötä käyntiin. Sekä oppilaat että opettajat joutuivat lähtemään evakkoon. Muutama oppilas jäi Bagdadiin, ja näille annettiin eri kodeissa yksityisopetusta. Vuodenvaihteessa lapsia alkoi palata, ja koulu aloitti jälleen toimintansa. Syksyllä 1981 Bagdadin koulukin tuli viralliseksi kouluhallituksen alaiseksi kouluksi.

## ***Pestalozzi-lapsikylä***

Pestalozzi-lapsikylässä on vuodesta 1948 ollut lähes sata suomalais- ta orpoa ja sosiaali-orpoa, jotka ovat siellä kasvaneet ja käyneet kylän kansainvälisen koulun. Lapset asuvat Suomen talossa, Jukolassa. Suomen talon toimintaperiaatteena on ollut alusta alkaen säilyttää yhteydet Suomeen, koska päämääränä on ollut lasten jatko-opiskelun ja ammattiin valmistumisen tapahtuminen Suomessa. Tästä syystä Pestalozzi-kylän suomalainen kouluopetus on vastannut tavoitteiltaan ja sisällöltään suomalaista kouluopetusta.

Koulua ylläpitää Pestalozzi-kylän säätiö ja Pestalozzi-kylän Suomen ystävät ry, jotka ovat yhteistyössä suomalaisten sosiaaliviranomaisten avulla sijoittaneet lapsia Pestalozzi-kylään.

Yksilölliset valintakriteerit kylään otettaessa ovat olleet:

- Lapset ovat kylään otettaessa olleet 7–11 vuotiaita.
- Kylään on otettu tyttöjä ja poikia, mielellään sisaruksia.
- Lapsi on ollut sijaisperheen tarpeessa.
- Kun uuden ja erilaisen kulttuuri- ja elinympäristön on voitu arvella vaikuttavan positiivisesti lapsen kehitykseen.
- Kun oppilaan sijoitustarve on ollut pitkäaikainen, peruskoulun loppuun kestävä.
- Oppilaalla on yleensä ollut vähintään keskinkertainen älykkyys ja koulumenestys eikä merkittävää häiriintyneisyyttä tai vammaisuutta ole esiintynyt.

Pestalozzi-kylässä lapset elävät ja asuvat perheenomaisessa työ- ja elinyhteisössä yhdessä sijaisvanhempien ja 8–10 lapsen kanssa.

Pestalozzi-kylän koulu ei kuulu ulkomaankoulujen joukkoon eikä se näin ollen saa valtionapua ulkomailla toimivia kouluja koskevan lainsäädännön mukaan. Koulun kustannuksista ovat vastanneet pääosin sosiaaliviranomaiset. Tavoitteena on ollut, että osuus kustannuksista olisi sijoitusperheelle Suomessa maksettavan korvauksen suuruinen. Lisäksi kylä on saanut avustuksia ja lahjoituksia toimintansa tukemiseksi.

## ***Suomalaiset lapset Ruotsissa***

Viime vuosikymmeninä on suuri määrä suomalaisia muuttanut Ruotsiin. Muuttoliike on ollut pysyvää, ja tavallisesti Suomi on toiminut luovuttavana osapuolena. Ruotsin peruskouluissa arvioidaan olevan noin 40 000 suomalaista oppilasta.

Suomalaisen lapsen koulunkäynti tapahtui aiemmin usein ruotsalaisessa luokassa, jotta hän mahdollisimman pian oppisi ruotsin kielen. Keväällä 1975 määriteltiin Ruotsin siirtolaispolitiikan päämäärät, jotka todentuivat 1.7.1977 voimaan tullessa laissa kuntien velvollisuudesta tarjota lapsille kotikielen opetusta esi-, perus- ja lukio-koulussa. Samaan suuntaan tähtäviä päätöksiä ovat olleet mm. suomenkielisen lukio-opetuksen kokeileminen ja suomenkielisten esikoulun- sekä peruskoulun ala- ja keskiasteen opettajien koulutus.

Paikkakunnilla, joilla on ollut runsaasti suomalaisväestöä, on jo aiemmin äidinkielellä kotikieliluokissa annettu opetus virallistettu lukuvuodesta 1979–80 siten, että kunnat ovat voineet järjestää opetusta kotikielisisissä luokissa voimassa olevista tuntijakosäännöksistä poiketen. Tukholmaan perustettiin 1977 muutamia suomenkielisiä lukiokoulun linjoja kokeiluna. Tällaista lukio-opetusta on voinut saada sosiaali-, luonnontieteellisellä, jakelu- ja toimisto- sekä rakennustekniikan linjoilla.

Kaikki suomalaiset lapset eivät saa opetusta pelkästään suomenkielellä. Ruotsinkielisillä luokilla olevat lapset voivat saada halutesaan äidinkielen opetusta kaksi viikkotuntia. Tähän jääkin yleensä useimpien suomalaislasten äidinkielen opiskelu.

Erään esimerkin suomalaislasten koulunkäynnistä tarjoaa lukuvuosi 1981–1982. Silloin Ruotsissa oli suomalaisia koululaisia n. 37 000. Äidinkielellä opetusta saavia tavallisilla luokilla oli yli 7 300 ja yhdistetyillä luokilla yli 2 000 eli yhteensä lähes 9 400 oppilasta, jotka saivat opetusta äidinkielellään. Opettajia kouluissa oli samaan aikaan noin 1 400–1 500.

Koulutuksen muiden ongelmien lisäksi on ollut vaikeuksia oppimateriaalien kanssa. Suomalaisilla luokilla käytetään suomalaisia oppimateriaaleja, mutta opiskellaan Ruotsin peruskoulun opetussuunnitelmien mukaan.

Vuodesta 1983 alkaen on järjestetty yhteisiä kursseja Ruotsissa toimiville suomalaisten lasten opettajille ja paluuoppilaiden opettajille. Ruotsissa keskustellaan jatkuvasti suomalaisten koulunkäynnistä. Laajin tällä hetkellä maan vähemmistö- ja siirtolaispolitiikkaa analysoiva teos on Kieli- ja kulttuuriperintökomitean mietintö vuodelta 1983. Mietinnössä ehdotetaan suomen kieltä koskevia erityistoimenpiteitä mm. näin: »Joihinkin kuntiin, joissa on paljon suomenkielisiä oppilaita, voitaisiin perustaa pedagogisia kehitysyksikköjä suomenkielisten lasten opetusta varten.»

Vaikka Ruotsissa on näin ollen kiinnitetty runsaasti huomiota suomalaislasten mahdollisuuksiin saada opetusta omalla äidinkielellään, on suomalaislasten kielitaidon ylläpitäminen edelleen ongelmallista. Tämä tulee näkyviin usein silloin, kun perheet palaavat Suomeen. Paluuoppilaille, joilla on heikko suomen kielen taito, on Suomessa annettu mahdollisuus saada tarvittaessa tehostettua tukiovetusta kouluhallituksen tähän tarkoitukseen varaaman erillisen resurssin avulla.

## **Yhteenvetoa**

Suomalaisten lasten mahdollisuudet saada opetusta äidinkielellään ja suorittaa oppivelvollisuus myös ulkomailla pohjautuvat kahteen perustavaan laatuun olevaan ratkaisuun. Toinen on se, kun kotiovetusta vastaavalle »kouluovetukselle» alettiin antaa valtionapua vuodesta 1974 lähtien. Sen voidaan katsoa olevan epävirallisten ulkomaankoulujen eräänlainen virallistaminen, sillä sen jälkeen alettiin ulkomaankouluja perustaa eri puolille. Toinen merkittävä tapahtuma oli vuoden 1981 laki ja asetus ulkomailla toimivista peruskoulu- ja vastaavista yksityiskouluista. Se teki virallisten suomalaisten koulujen perustamisen ulkomaille mahdolliseksi. Muitakin tapoja saada opetusta suomenkielellä on, kuten esimerkit Ruotsista ja Sveitsissä sijaitsevasta Pestalozzi-kylän koulusta osoittavat.